

KRITERIJI KONVERGENCIJE

mr. sc. Marina KESNER-ŠKREB
Institut za javne financije, Zagreb

Pojmovnik*
UDK 339.923(4-67 EU)
JEL F15

Kriteriji konvergencije ili, kako se još nazivaju, kriteriji iz Maastrichta kriteriji su koje moraju zadovoljiti zemlje članice EU kako bi ušle u treću fazu Ekonomske i monetarne unije (*Economic and Monetary Union*, EMU) i uvele euro. Ti su kriteriji razrađeni na osnovi odredbi članka 121(1) Ugovora o Europskoj uniji (Ugovor). Dakle, one zemlje članice koje se spremaju uvesti euro moraju zadovoljiti sva četiri sljedeća kriterija.

Stabilnost cijena

U Ugovoru se navodi: “Postizanje visokog stupnja stabilnosti cijena (...) bit će vidljivo iz stope inflacije koja je bliska onoj koju postižu tri zemlje s najstabilnijim cijenama.”

U praksi, stopa inflacije određene zemlje članice ne smije biti veća od 1,5 postotnih poena prosječne stope inflacije za tri zemlje EU s najnižom inflacijom u godini koja prethodi preispitivanju stanja u zemlji članici kandidatkinji za EMU. Stopa inflacije mjeri se indeksom potrošačkih cijena.

Državne financije

Ugovorom je određeno: “Pokazatelj održivosti državnih financija (...) definiran je umjerenim proračunskim deficitom.”

U praksi, Komisija Europske unije pri izradi godišnjih preporuka koje upućuje Vijeću ministara financija ispituje proračunsku disciplinu na temelju sljedećih dvaju kriterija.

- Deficit proračuna opće države: udio proračunskog deficita opće države u bruto domaćem proizvodu (BDP) ne smije prelaziti 3% na kraju prethodne financijske godine. Ako nije tako, dopušta se da deficit privremeno bude iznad (ali još uvijek blizu) razine od 3%.

- Državni dug: udio bruto duga opće države u BDP-u ne smije prijeći 60% na kraju prethodne financijske godine. Ako nije tako, udio mora pokazivati tendenciju značajnog smanjivanja i mora se zadovoljavajućom dinamikom približavati referentnoj vrijednosti.

Tečaj

Ugovorom je određeno: “Održavanje normalnih fluktuacija u granicama određenim Tečajnim mehanizmom Europskog monetarnog sustava, tijekom najmanje dvije godine, bez devalvacije u odnosu na bilo koju valutu zemlje članice.”

* Prilježeno (*Received*): 12.12.2006.
Prihvaćeno (*Accepted*): 20.12.2006

Zemlja članica mora sudjelovati u Tečajnome mehanizmu (*Exchange-rate mechanism*, ERM) Europskoga monetarnog sustava (*European Monetary System*, EMS) neprekidno tijekom dvije godine prije godine u kojoj se preispituje stanje. To znači da se fluktuacije tečaja između eura i valuta članica moraju kretati u dogovorenim granicama. Osim toga, u istom razdoblju zemlja članica ne smije devalvirati svoju valutu. Nakon prelaska u treću fazu EMU-a i nakon prihvatanja eura, Europski monetarni sustav zamjenjuje se novim Tečajnim mehanizmom (ERM II).

Da objasnimo ovo posljednje. Europski monetarni sustav utvrđen je 1979. godine kao dogovor kojim su zemlje članice vezale svoje valute kako bi spriječile njihove velike fluktuacije, ostvarile monetarnu stabilnost te se pripremile za uvođenje zajedničke valute. Godine 1999. Europski monetarni sustav zamijenjen je s ERM II, a euro postaje sidro za zemlje koje u njemu sudjeluju. To su zemlje članice EU koje još nisu prihvatile euro, te dvije godine prije pristupanja eurozoni moraju sudjelovati u ERM II.

Dugoročne kamatne stope

U Ugovoru se navodi: "Postojanost konvergencije koju ostvari zemlja članica (...) izražava se pomoću razina dugoročne kamatne stope."

Nominalna dugoročna kamatna stopa (na državne obveznice ili slične vrijednosnice) u praksi ne smije za više od dva postotna poena prijeći odgovarajuću kamatnu stopu u (najviše) tri zemlje članice s najnižom inflacijom (riječ je o istim zemljama koje su navedene i u kriteriju o stabilnosti cijena). Razdoblje razmatranja je godina prije početka preispitivanja stanja u određenoj zemlji članici kandidatkinji za EMU.

Kako bi se olakšala i održala Ekonomska i monetarna unija u dijelu vođenja fiskalne politike, od 1. siječnja 1999. godi-

ne primjenjuje se Pakt za stabilnost i rast (*Stability and Growth Pact*). Cilj Pakta je održavanje proračunske discipline u zemljama članicama nakon uvođenja eura. Njegovo glavno načelo koje obvezuje sve zemlje članice jest održavanje uravnoteženog proračuna. Dvostruko sidro kojim se provodi to načelo odnosi se na dva kriterija konvergencije vezana za državne financije: proračunski deficit ne smije prijeći 3% BDP-a, a udio državnog duga u BDP-u ne smije biti veći od 60%. Ako se utvrdi postojanje prekomjernog deficita, Komisija i Vijeće Europske unije upućuju zemlju članicu da poduzme odgovarajuće mjere suzbijanja prevelikog deficita. Na temelju Pakta prema zemlji članici koja nije stabilizirala svoje javne financije mogu se poduzeti i određene sankcije. One se kreću od beskamatnog depozita koji zemlja članica polaže u Uniju, pa do njegova pretvaranja u nepovratnu kaznu ako deficit nije korigiran u razdoblju od dvije godine. No ne postoje konačna pravila o primjeni tih kazni – one su predmet ocjene Vijeća koja se temelji na procjeni okolnosti u kojima se našla pojedina zemlja članica.

LITERATURA

Brnčić, A. (et al.), 2005. "Mali leksikon Europskih integracija" [online]. Zagreb: Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija. Dostupno na: http://www.mvpei.hr/ei/download/2005/06/15/Mali_leksikon.pdf

Glossary. Available from: http://europa.eu/scadplus/glossary/index_en.htm

Mihaljek, D., 2003. "Makroekonomski aspekti pridruživanja Hrvatske Europskoj uniji", u: K. Ott, ur.: "Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji – Izazovi ekonomske i pravne prilagodbe", Zagreb: Institut za javne financije i Zaklada "Friedrich Ebert", 23-40. Dostupno na: [<http://www.ijf.hr/Eu/mihaljek.pdf>].